

Св. Апостол Павле — мануелни радник

ПРОФ. А. МУНТЕАНУ

У многобожачкој антици физички рад сматран је као проклетство од богова. Грчка митологија нам каже да је ватру, суштински извор напретка, Прометеј поклатио људима, а не богови. Богови су за ову „издају“ Прометеја тешко казнили, јер је олакшао људима рад и омогућио напредак. Херкул, тип античког човека, кажњен је од богова да изврши тешке задатке. Полазећи од ове концепције, закључујемо да су стари многобошци потцењивали физички рад, јер је то била „привилегија“ ниже класе, односно робава. Грк приписује физички рад варварима и потцењује га као и ове. Исти однос према физичком раду имају и Римљани (Цицеро, *De Officiis*, 1,42). Мојсије закон је први који даје физичком раду важност која му припада, створивши на тај начин друго схватање у јудејском свету. По овом закону физички рад је благослов Божји, дат Адаму у рају: „И благослови их Бог говорећи: рађајте се и множите се, и напуните земљу и „владајте“ њоме, владајте над рибама великим, над птицама небеским и над свим животињама које се крећу по земљи“ (Пост. 1,28). Очигледно, владање земљом, светом биљним и животињским захтева од рајског човека напоре, интелектуални и физички рад. То исто и још тачније каже се: „И узео Господ Бог Адама и метну га у врт Едемски да га ради и чува“ (Пост. 2,15). Дакле, физички рад ништа не умањује рајско блаженство, напротив кроз Божанско убеђење улази у његов састав. Нетачан је и тенденциозан закључак који се може извући из неких стихова, у којима се говори о раду као о казни. Проклета да буде земља ради тебе. С напором да се храниш од ње у све дане живота свога. Трње и коров да ти доноси и да једеш биље пољско. У зноју лица свога да једеш хлеб, док се не вратиш у земљу... (Пост. 3,17-19).

Рад није казнено средство за човека палог у грех, већ је покварена природа ставила човека под казнено стање. Рад је остао исти после пада као и пре пада човекова у грех, јер је потреба за одржавањем укључена у природни поредак божанског устројства. Физички рад је прослављен у Псалму 104. кроз слављење стваралачке актив-

* Превоd с румунског из „Студи Теолоџије“ бр. 7-8, Букурешт, 1951. г. Превсли: јерођакони Василије Вадић и Митрофан Кодич.

ности Божје, активности која се наставља непрекидно у промислу Божјем; прослављен је у Причама Соломоновим, (6,6-11). кроз прекор свету и кроз заповест да се следи примеру мрава; узвишен у Еклезиасти (2,4-26), чињеницом да га је сам цар Соломон практиковао.

У примењивању „Закона” рабини настоје да сваки син изабраног народа, поред интелектуалног занимања, практикује и ручни рад, будући да овај последњи доноси и приход. Цело време јудејски народ је био искуључиво земљораднички, сви синови његови, без разлике на социјални ранг, културу, имање, занимају се земљорадничким пословима. Од момента кад специјални занати почињу да хватају замах, нарочито у градовима, сваки грађанин је практиковао занат. Чак и они између Јудеја, који кроз своје књижевничко спремање беху опредељени интелектуалном послу, обављаху по један занат. (Felten, Neutestamentliche Zeitgeschichte I, Eg. α — 3 Regensburg 1925. str. 370).

Из овог новог схватања о физичком раду у Мојсијевом закону произилазе човечији закони према робовима, затим тешња веза између синова народа јудејског, мања разлика између социјалних класа итд.

Спаситељ, придржавајући се јудејског схватања о физичком раду, подиже рад на највиши ниво, разуме се не преступајући границе објективности. Свој живот проводи у средини радног света, између радника изабира себи апостоле и ученике, из живота радних људи изабира све примере прича својих. До тридесете године обављао је занат по примеру праведног Јосифа. Чињеница, што Господ Христос у Беседи на гори захтева од народа да најпре иште царство Божије а све остало ће им се додати (Мт. 6,33), не умањује вредност физичког рада, већ само побија искључиву бригу за земаљске вредности на штету небеских. (Otto Kuss, „Die Theologie des Neuen Testaments” Ed. I Regensburg 1936. str. 117).

Најистакнутији син јудејског народа и достојни следбеник Спаситељев у ставовима према питању физичког рада, између свих личности Св. Писма, остаје св. ап. Павле. Иако син имућног фарисеја, спреман и одушевљен да постане равин, мада интелектуалац и свестрано образован, он је и вредни практичар физичког рада. Савле, син фарисеја из Тарса киликијског, још из раног детињства, поред мудрости закона и наука свог времена, учи и ткачки ћилимарски занат који је цветао у његовом родном граду. Послат у Јерусалим да се усавршава у изучавању Св. писма, у школи познатог Гамалила, мада марљив у учењу, особито цењен од свога учитеља и рабинских кругова, ниједан тренутак није заборавио свој научени занат, није се погордио, већ је остао физички радник као и интелектуални. Вративши се у свој град практикује ткачки занат до 36. године после Христа, када се подигло гоњење хришћана од стране Јудеја. Његова ревност за Закон и лично убеђење, у жељи да нову науку (хришћанску) закопа, баца га у вртлог ове борбе. Иако млад, постаје вођа у табору хришћанских непријатеља. Способан је био на неке наопаке и неправедне поступке против невиних, које је затим целог живота сажаљевао.

На путу за Дамаск, одједном се нашао лицем у лице с васкрслим Христом. Чудо га обраћа, постаје апостол Павле, апостол многобожаца, који је три деценије потресао Малу Азију

и јужну Европу, проповедајући неустрашиво Христа и оснивајући бројне хришћанске заједнице на земљи паганског света. За њега, ревносног мисионара Христовог еванђеља, светог и мудрог, пред којим су се збуњивали и јудаисти, лажни учитељи толиких античких философских система и идолопоклоници — физички рад је свакодневно занимање и похвално звање. Кроз физички рад стварао је себи егзистенцију, за време свог мисионарског рада. Од овога заната живи у Антиохији између 40. и 44. године. Помоћу заната прикључује се породици Акиле и Прискиле у Коринту између 52 — 54 године, водећи општу борбу за придобијање Грка, гордих на своју мудрост и богатство. Преко свога заната долази у Ефес (културни центар Мале Азије), супротстављајући се култу Артемиде (Дијане) (Pr. Dr. Josef Hozner, „Paulus sein Leben und seine Briefe im religionsgeschichtlichen Zusammenhang dargestellt, Ed 15—19 Freiburg Breisgau, 1941 pp. 40, 140-244, 250-346; L. G. Munteanu: „Живот св. ап. Павла”, Клуџ. 1942. год.). Физички рад му отвара пут за душе потлаченог света, радног света, припрема му терен за еванђеоске проповеди, осигурава му частну и независну егзистенцију, прекаљује му борбену снагу, заштићује га од подозрења, да је продавац робе духовне, даје му аргументе против оних који прохобаху села и градове проповедајући наивним слично учење, користећи лаковерност за своје материјалне интересе. Похвално је што овај, најмлађи у апостолство позвани, иако опуномоћен да у замену духовних дарова прима материјалну плату од верних, физичким радом се издржава сам, да не падне на терет општинама које је основао (I Кор. 9,11-15). Ово чини не из гордости или празне честољубивости, него из убеђења да му физички рад доноси више једну заслугу за добијање спасења. „Јер ако проповедам јеванђеље нема ми хвале, јер морам то да чиним; и тешко мени око јеванђеље не проповедам. Каква ми је дакле плата? Да проповедам јеванђеље без плате, да не чиним по својој вољи у проповедању јеванђеља” (I Кор. 9, 16, 18). (A. Steinmann: „Zum Werdegang des Paulus”, Freiburg, 1918).

Разумљиво је зашто св. ап. Павле захтева с толиким инсистирањем од својих ученика, од деце духовне, да раде: Д.А. 18,3; 20,34; II Сол. 3,8; I оКр. 4,12; I Сол. 4,11; II Сол. 3,10; I Тим. 5,18, (Fr. Hauck: „Die Stellung des Urchristentums zur Arbeit und Geld”, Gütersloh, str. 102-111; A. Steinman „Jesus und die soziale Not der Gegenwart”, ed. II-a Paderborn 1929. str. 49-70).

Св. ап. Павле као физички радник показао је високи еванђелски став о раду, утврдивши му место што му и припада у људском животу. У физичком раду он види животну потребу човека, установљену од Бога у природном поретку, испуњење воље и заповести Божјих, средство освећења човека и борбе против невоља телесних, средство за примењивање заповести љубави према ближњем, средство за зближавањем између људи, прогресивно средство за уздизање људског живота. Св. ап. Павле је ове идеје и о физичком раду утврдио не само примером свога живота, него и упутствима даним својим духовним синовима у својим посланицама. У посланицама он осуђује оне који воде неуредан живот, или ленчаре, погрешно тумачећи Спаситељево учење о бризи за земаљско и о другом доласку и последњем суду.

Физички рад по идеологији Павлових посланица припада природном устројству људског живота. Овим се остварују речи Постања, благослов Божји, упућен најсавршенијем Његовом створењу: „Рађајте се и множите се и владајте земљом...” 1,18. Егзистенција човека као психоматеријалног бића условљена је храном, оделом и склоништем. И уколико се он више уздиже на културном нивоу, ове потребе напредују. Владање материјалним светом је мисија човека, која му је поверена још од постања. Све ове потребе, природне и моралне могу бити задовољене само физичким радом. У вези са физичким радом, ап. Павле пише Солуњанима спомињући свој лични пример: „Јер памтите, браћо, труд наш и посао; јер дан и ноћ радећи да не будемо на терет ни једном од вас, проповедасмо јеванђеље Божје”) (I Сол. 2,9). Очигледно, под трудом и напором, Апостол је подразумевао само физички рад, којим су он и његови пратиоци стварали себи егзистенцију, у време проповедања јеванђеља. Различит је од овог јеванђелски рад. У I Сол. 4,11, писац подсећа на усмено упуство које Солуњани нису поштовали: „И да се старате да живите мирно и да гледате свој посао, и да радите својим рукама као што вам заповедисмо”. У истој посланици 5,14, подстрекава верне да буду немилосрдни према неуреднима, који живе у лености и тромости... „карајте неуредне”. Још одлучнија заповест за рад је у II Сол. 3,6-11, онима који су се одали леном животу, привучени од залуталих у вери и њиховог мишљења да је долазак Господњи близу. Апостол им заповеда речима: „Ко не жели да ради, тај да не једе”.

Физички рад је испуњење воље и заповести Божјих. Св. ап. Павле не заповеда по својој вољи вернима да раде, него он ту своју заповест оснива на Закону, и на Еванђељу као изразу воље Божје; јер каже Солуњанима: „Јер чујемо да неки неуредно живе међу вама, ништа не раде, него беспосличе и мешају се у туђе послове. Таквима заповедамо и опомињемо их у Господу нашем Исусу Христу да мирно радећи свој хлеб једу” (II Сол. 3,11-12).

Физички рад је средство за освећење човека и за борбу против његових телесних недаћа. Познато је да тело човечје храном и одмором, скупља енергију, која захтева да буде потрошена. У случају кад се ова енергија не утроши у продуктивним природним напорима у физичком раду, она подстиче страсти, у првом реду блуд од којег произилазе многи греси. Стога у животу св. ап. Павла преплиће се тако хармонично физички рад с радом духовним, највиша и посвећена потрошња енергије. Он је свима чинио све и све упућивао примером својим у живот посвећен добру, пун чистоте и благоугодан Богу.

Тимотеја саветује да заповеда младим удовицама, да се преудажу: „Хоћу дакле да се младе удовице удају, децу рађају, кућу куће, и никаква узрока да не дају противнику за хуљење, јер се ево неке окренуше за Сотоном (I Тим. 5,14-15). Леност осуђује као ствар која је дошла од ђавола; то је стална опасност за спасење човека. Јер Тимотеју ставља до знања, кад се младе удовице не удају... „уче се беспосличити и не само беспосличити него и брбљати и мешати се у туђе ствари, говорећи што не приличи” (I Тим. 5,13). Од епископа, свештеника и ђакона, који треба да проводе свети живот захтева да буду: „... добри домаћини у кућама својим... јер ако ко не уме својим домом управљати, како ће се моћи старати за цркву Божију (I Тим. 3,4-5). Стога, у правилу хришћанског монашког живота и у правилу

живљења хришћанских заједница, физички рад је рачунат не само као средство за добит животних потреба, него и за обуздавање и освећење тела.

Физички рад је средство за практично примењивање основне јеванђељске заповести- „Љуби ближњега свога као самог себе”. Поред многих духовних недостатака у којима хришћани треба да се узајамно помажу, има и материјалних недостатака, који преоптерећују живот, озлојеђују људе, продају их Мамону. Против ових само је један спас: материјална помоћ. Св. ап. Павле води рачуна о овој стварности. У току својих многобројних путовања непрестано је мислио како ће донети материјалну помоћ сиромашнима. Пошто су његова браћа из Јерусалима била осуђивана на искључење из јудаистичке заједнице, живели су у тешкој беди, и у немогућности да себи створе егзистенцију, св. ап. Павле им неколико пута долази у помоћ, пошто је организовао сакупљања у општинама које је основао. Ево подстицаја који даје Коринћанима приликом највећег и последњег сакупљања (помоћи): „А за сакупљање помоћи светима, као што урадох по црквама Галатијским, онако и ви чините. Сваки први дан недеље нека сваки од вас оставља код себе и сакупља колико може, да не би била сакупљања кад дођем” (I Корин. 16,1-2). Овде је реч о сувишку рада који треба да буде стављен на расположење сиромашној браћи.

Истима каже: „А ви како сте у свему богати, у вери, и у речи, и у разуму, и у сваком старању, и у љубави својој к нама, да и у овој благодати изобилујете. Не говорим по заповести, него ревношћу других, и вашу љубав кушам је ли истинита” (II Кор. 8,7-8). Када се на ширем плану хришћанске заједнице вишак рада користи за практичну примену заповести љубави према ближњем, колико тада више физички рад треба да буде средство за задовољење материјалних потреби из љубави према ближњем. Зато св. ап. Павле саветује Тимотеју да обавезе хришћане на рад, говорећи: „Ако ли се ко за своје а особито за домаће не стара, одрекао се од вере и гори је од онога који не верује” (I Тим. 5,8). Дакле, ко не ради испада из реда хришћана, нижи је од многобожаца, није истински човек. У наставку каже: „Ако који верни или верна има удовице, нека се стара за њих, и да не досађују Цркви, да би се могла старати за праве удовице (I Тим. 5,16). На крају тражи као апсолутни услов за удовицу да може ући у службу Цркве, да је проводила живот у раду поклоњен љубави према ближњем: „И која има сведочанство у добрим делима, ако је децу одгајила, ако је гостољубива била, ако је светима ноге прала, ако је невољница помагала, ако је ишла за сваким добрим делом” (I Тим. 5,10).

Телесни рад је борбено средство против зла и страдања. Ако на плану социјалног живота плодови физичког рада дају могућност примене љубави према ближњем, тада на плану индивидуалног живота, онога ко га испуњава (физички рад) заштићује од многих грехова, противних братских љубави, противни социјалној хармонији. Зато св. ап. Павле захтева од новог човека, човека који усавршава добро под свим аспектима према његовим ближњима, да дела за свој лични интерес: „Да одбаците, после свог ранијег живљења, старогачовјека, који пропада у жељама преварним . . . Нити дајте место ђаволу. Који је крао више да не краде, него да ради, чинећи добро рукама својим, да има шта давати потребноме” (Еф. 4,22, 27-28).

Физички рад је средство за зближавање међу људима. Само општа примена физичког рада може подићи људе на реалну вредност, и приближити интелектуалне раднике физичким радницима; може повезати једномислије и напор за добро свих; може испунити социјалну равнотежу и постићи добре циљеве; може срушити критерије старог света по којем се одабираху вредности према неким друштвеним класама; може побити лењивце и кориснике рада других. Ово зближавање кроз рад имао је у виду Апостол кад каже Коринћанима: „Јер ако има ко добру вољу, мила је по ономе шта има, а не по ономе што нема. Јер се не жели да другима буде радост а вама жалост, него једнако. Да у садашње време ваш сувишак буде за њихов недостатак, да и њихов сувишак буде за ваш недостатак; да буде једнакост. Као што је писано: ко је много скупио, није му претекло; и ко је мало скупио није му недостаало” (II Кор. 8,12-15).

На крају, физички рад је продуктиван производ који осигурава благостање и напредак живота у природном поретку. Достојан је радник плодова својих и плате коју му нико не може узети, то је заповест дата не само од друштвеног права, него и од Бога. Јер говори св. ап. Павле: „... Или ко сади виноград и од родова његових да не једе? Или ко напаса стадо и од млека стада не једе? Еда ли ово говорим по човеку? Не говори ли ово и закон? Јер је у Мојсијеву закону написано: да не завежеш уста волу који врше. Еда ли се Бог брине за волове? Или говорим јамачно за нас? Јер за нас написа; који оре треба у надању да оре; и који врше у надању да ће добити од онога што врше” (I Кор. 9,7-9). И опет: „Јер каже Писмо: волу који врше не завезуј уста, и радник је достојан своје плате” (I Тим. 5,18). На крају: „Радник који се труди најпре треба да окуси од рода” (II Тим. 2,6). Из ових цитата св. ап. Павла, у којима се поставља питање физичког продуктивног рада произилази да његови плодови нормално премашају материјалне потребе радника. Вишак рада је темељ прогреса. Он даје детаљима значајну моћ на општу корист.

Пошто смо видели став који има св. ап. Павле о физичком раду, изражен у толиким упуствима и заповестима у његовим посланицама, разумемо зашто је упражњивао са толиким одушевљењем и пожртвовањем свој ткачки занат, уз сав терет своје јеванђељске мисије. Исто тако нам је јасно зашто је у физичком раду нашао похвално звање да добије венац правде, као онај који је победио на олимпијским такмичењима.

Његово схватање и пример, које се силно намеће новорођеном свету кроз науку Спаситељеву, изазива истиниту социјалну револуцију. Физички рад који је био мрзак и потцењиван полако заузима себи место које му припада. Од онда па до данас ово ново схватање се борило из све снаге с толиким препонама, пењући се полако али сигурно на пут победе. Срећан би био вредни Апостол да види данас како радни човек управља светом.

Summary

Prof. L. Munteanu

St. APOSTLE PAUL AS MANUAL WORKER

St. Paul had a very high opinion of the manual work, as it can be seen from several epistles. The pagan pre-Christian world did not hide its dislike for any manual work, which was a sign of servitude and slavery. The work was the vocation of man even in Paradise. This creative aspect of manual work was rediscovered already in the Old Testament. In the New Testament St. Paul (although an intellectual type) was proud of his capacity and readiness to provide means for his life by his manual work. His example provoked a revolution in mentality. From the despicable and hated — the manual work takes up an honoured place in social life. St. Paul would be happy to see how today the working man rules the world.